

TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI KÖRKÉP

Az Európai Közösség országainak társadalombiztosítási rendszereiről

---

Danny Pieters

Bevezetés az EK országainak társadalombiztosítási törvényhozásába*: Dánia

Annak ellenére, hogy a társadalombiztosítás fogalma nem utal egyértelműen a juttatások és szolgáltatások jól körülhatárolt körére, ami a társadalombiztosítást és a szociális segélyezést mégis megkülönbözteti: mindegyik a Népjóléti Minisztérium más-más osztályának hatáskörébe tartozik. A társadalombiztosítási rendszer a következő szolgáltatásokat nyújtja: népnegydíj és részidős nyugdíj, táppénz, anyasági segély és gyermek-segély; ide tartoznak még – a szó tágabb értelmében – a munkahelyi kárbiztosítás keretében nyújtott segélyek (munkahelyi balesetek és foglalkozási ártalom esetén), a munkanélküli biztosítás és az egészségügyi szolgáltatások. A társadalombiztosítás mellett azonban a szociális segélyezés különböző formái is léteznek.

Dániában a családi pótlék intézményét 1970-ben vezették be, a társadalombiztosítás részeként. 1987. július elsejétől azonban a gyermekekhez kötődő juttatások nagy részét (a különleges gyermekpótlék kivételével) a társadalombiztosítást intéző testületek hatásköréből (Népjóléti Minisztérium) áthelyezték az országos adóhatósághoz. A társadalombiztosításról szóló irodalom ettől kezdve figyelmen kívül hagyja ezeket. Mi az alábbiakban mégis foglalkozunk azokkal a családi pótlékokkal, amelyeket hatályos törvények igazgatnak.

A hetvenes években – amikor számos korábbi rendeletet törvénnyel helyettesítettek – a dán társadalombiztosítás törvényi szabályozása nagy mértékben egyszerűsödött. Íme néhány az újonnan bevezetett törvények közül:

- a szociálpolitikai szakigazgatási törvény;
- a közegészségügyi biztosítás törvénye;
- a táppénz-törvény;
- a szociálpolitikai szakigazgatás döntéshozatalát szabályozó törvény;
- a szociális segélyek törvénye.

---

* A tanulmányt rövidített formában adjuk közre. A Bevezetés... c. könyv előző fejezetét (Belgium) előző számunkban közöltük. A jövőben szintén egy-egy fejezetét adjuk közre.

A reform azon az elven alapul, hogy az állampolgár lakóhelyéhez közel eső szolgáltató egységnél intézhesse társadalombiztosítással és szociális segélyekkel kapcsolatos ügyeit. Ez egyrészt a korábbi törvények jobb összehangolását, másrészt a szakigazgatás helyi közösségekre való lebontását jelenti.

A dán alkotmány 75. §-a foglalkozik a társadalombiztosítással (legfrissebb szövegezését 1953-ban fogadták el). A 75. § (1)-es bekezdése a következő elvet deklarálja: az általános jólét érdekében minden egészséges állampolgárt megillet az a jog, hogy olyan maga-választotta munkát végezzen, amellyel el tudja tartani magát. A 75. § (2)-es bekezdése értelmében minden olyan személy, aki nem tudja magát és családját eltartani, és akit más személynek eltartani nem kötelessége, állami támogatásra jogosult. Ez utóbbi rendelkezésre hivatkozva az állami támogatást élvező személy polgári és politikai jogai korlátozhatók. A múlt században a szegénységély ténylegesen jelentett korlátozásokat, de napjainkra ez teljesen eltűnt a dán társadalombiztosítási törvényből.

Az alkotmány 75. §-a nem befolyásolta a dán szociális törvény kialakítását. A jogi doktrína és az esetjog is nagyjából figyelmen kívül hagyta a paragrafust. Legfeljebb az alábbi néhány elv vezethető vissza a 75. §-ra:

- a hatályos törvények értelmében a szociális segélyrendszernek feladata, hogy a létminimumot minden állampolgár számára biztosítsa;
- a szociális segélyezés az állampolgárt megillető jog, nem pedig alimizna: minden, a jogi kívánalmaknak megfelelő egyén jogosult rá;
- a létminimum biztosítása elsősorban az állampolgárok és nem (feltétlenül) az állam kötelessége. A kormánynak alkotmányos joga, hogy a kiutalt segélyt visszaigényelje az eltartásra kötelezett egyénektől.

A szociális segélyek és szolgáltatások rendszere törvényi alapokon nyugszik. Egyes esetekben az országgyűlés felhatalmazhatja a minisztert (vagy egy közigazgatási testületet) arra, hogy további – közigazgatási testületeket és állampolgárokat korlátozó – szabályokat iktasson be; az így alkotott rendeleteket ugyanúgy nyilvánosságra hozzák, mint a törvényeket. Az így alkotott rendeletek a társadalombiztosítási törvény szempontjából is lényegesek.

Ebből a szempontból azok az – állampolgárt nem korlátozó – irányelvek is fontosak, amelyeket az illetékes miniszterek és közigazgatási szervezetek bocsátanak ki. A közigazgatási irányelvek egyes esetekben jogilag korlátozzák a közigazgatási testületeket, míg más esetekben ilyen korlátozás nincs. Sok esetben, ha az értelmezés problematikus, érdemes átnézni a törvények országgyűlési vitáját előkészítő anyagokat és a társadalombiztosítás problematikus területeire vonatkozó politikai irányelveket is.

Kockázati tényezők és segélyek

Az Országgyűlés évenként felülvizsgálja, igazítania kell-e a népnyugdíjak és a munkahelyi biztosítási rendszer keretében nyújtott juttatások szintjét az éves bérnövekedéshez. 1986-ig a táppénz (illetve a munkanélküliek-

nek kiutalt napi segély) szintjét automatikusan igazították a bérnövekedéshez. 1986-ban új rendszert vezettek be, amelynek lényege: az Országgyűlés az évi költségvetési vita keretében megvizsgálja, hogy megemlék-e egy bizonyos százalékkal a segélyeket, vagy ne. Az Országgyűlés döntése alapján a létminimumot biztosító (pénzbeli) szociális segély szintjét is növelik.

Öregség

A dán társadalombiztosítási törvény értelmében különböző rendszerek biztosítják az idősök jövedelmének szinten tartását. Háromféle rendszert különböztetünk meg: a *népnyugdíj*, a *kiegészítő munkaerőpiaci nyugdíj* (ATP) és a *részidős nyugdíj* rendszerét. Sok magán- és közalkalmazott csatlakozik különböző nyugdíjalapokhoz, amelyek általában kollektív élet- és nyugdíjbiztosítást nyújtanak.

Népnyugdíjra jogosultak mindazok, akik a népnyugdíj-biztosítás hatálya alá tartoznak, és betöltötték 67-dik életévüket. Mindenki, aki 15 és 67 éves kora között 40 évet töltött Dániában, a nyugdíj teljes összegét megkapja.

A népnyugdíj a *nyugdíjalapból* és a *nyugdíjpótlékból* tevődik össze. Ehhez járulhatnak még különböző különleges pótlékok. A nyugdíjalap fix összegű, aszerint változik, hogy a nyugdíjas házas-e, és házasátarsa szintén kap-e nyugdíjat; nyugdíj alapra minden hetvenedik életévét betöltött, biztosított személy jogosult. Azoknak a 67–70 év közötti korú nyugdíjasoknak az esetében, akiknek van munkából származó jövedelmük (ez egy bizonyos felső határt nem haladhat meg), a nyugdíjalap a jövedelem 60%-ával csökken.

A nyugdíjas nyugdíjpótlékra való jogosultságát környezettanulmány alapján ítélik meg: mind az illető személy, mind házasátarsa jövedelmét figyelembe veszik. A népnyugdíjat szabályozó törvények alapján fizetett pótlékok között a személyi pótlék a legjelentősebb, azok a nyugdíjasok kapják, akik különösen nehéz gazdasági helyzetben vannak. A pótlék a fűtés költségeinek fedezetét szolgálja, és a nyugdíjas kötelezhető arra, hogy egy bizonyos összeggel maga is hozzájáruljon ezekhez a költségekhez. Kivételes esetben a nyugdíjas más jellegű költségek fedezésére is kaphat személyi pótlékot (például az egészségügyi ellátás költségeinek fedezésére), de csak abban az esetben, ha különlegesen nehéz gazdasági helyzetben van. A személyi pótlékot a helyhatóság finanszírozza az állami költségvetésből.

Az intézményekben ellátottakra különleges szabályok vonatkoznak.

A *részidős nyugdíj* lehetővé teszi a 60–67 év közötti egyéneknek, hogy munkájuk csökkentésével – de nem teljes megszüntetésével – fokozatosan vonuljanak vissza a munkaerőpiacról. A részidős nyugdíjra való jogosultság feltételei a magánalkalmazottak és a magánvállalkozók esetében eltérőek.

A részidős nyugdíjra jogosult magánalkalmazottnak heti munkaidejét vagy egynegyedével, vagy heti kilenc órával kell csökkentenie. (A számí-

tás kiindulópontja egy maximum 29 órás munkahét.) A szabályos munkaidő csökkentése után az alkalmazottnak még legalább havi húsz napot és heti tizenöt órát kell dolgoznia négy hónapon keresztül. A részidős nyugdíj összege megfelel a táppénz legmagasabb összegének, amit ugyanerre az időszakra fizettek volna.

Legvégül azt kell megemlítenünk, hogy – bár a törvényhozás nem biztosítja a magánalkalmazottnak azt a jogot, hogy munkáltatójuknál a részidős nyugdíjat állásra változtassák – a kollektív szerződésbe gyakran beiktatnak erre vonatkozó megállapodásokat.

A részleges nyugdíjazásban eltelt két és fél év után a részleges nyugdíj összege a korábbi 80%-ára csökken. Újabb két év elteltével a nyugdíjas a részidős nyugdíj eredeti összegének már csak 70%-át kapja.

Az ATP-nyugdíjra 67 éves kortól válhat jogosulttá valaki. Összege a 16 és 66 éves kor közötti időszak alatt munkában töltött évek számán alapul. Azok, akik az ATP-rendszer felállítása után kapcsolódtak be működésébe, minden nyugdíjazható év után meghatározott összegű nyugdíjat kapnak. Azok számára, akik az ATP-rendszerben bevezetése óta részt vesznek, életkortól függő fix összegeket fizetnek – a megelőző évek figyelembevételével. Az alkalmazott akkor jogosult nyugdíjra, ha eleget tesz az alábbi feltételeknek: a nyugdíjba vonulást megelőző húsz év alatt kifizette a legalább tíz évi teljes idejű munkaviszony után fizetendő hozzájárulásnak megfelelő összeget, és a részleges nyugdíjba vonulást megelőző tizenkettőtől legalább kilenc hónapig dolgozott Dániában. A magánvállalkozó nyugdíjjogosultsága az alábbi feltételeken alapul: a részleges nyugdíjba vonulást megelőző tizenkettőtől legalább kilenc hónapig dolgozott Dániában. A magánvállalkozó nyugdíjjogosultsága az alábbi feltételeken alapul: a részleges nyugdíjba vonulást megelőző öt évből legalább négy évet Dániában dolgozott magánvállalkozóként; a nyugdíjba vonulást megelőző legalább öt évben teljes idejű munkát végzett; és magánvállalkozásából eredő jövedelme az utolsó évben meghaladta a táppénz legmagasabb összegének a felét. A munkaidő csökkentését további feltételek szabályozzák.

A nyugdíj felső határát megszabják. A kiegészítő nyugdíj magasabb, ugyanis az alapösszegre rájön egy nyereségrészesedés (ez általában nem haladja meg az alapösszeg 50%-át). A nyereségrészesedés a nyugdíjrendszer által nyert profitból származik: ez a profit, azaz többlet, a rendszer jövedelme, és a törvény által előírt kiadások, valamint a juttatások közti különbségből ered.

Halálozás

A dán társadalombiztosítási törvény megszüntette az özvegyi nyugdíj intézményét. Ennek a nyugdíjnak a szerepét – ha csak kis mértékben is – a korengedményes népnegyed vette át.

A népnegyed élvező személy a házastárs halálát követő három hónapig kap özvegyi nyugdíjat.

A kiegészítő munkapiaci nyugdíjrendszerben a biztosított személy túl-

élő házastársnak 62 éves kortól fizetik az özvegyi nyugdíjat. A túlélő házastárs akkor jogosult erre, ha egyrészt az elhunyt legalább tíz nyugdíjazható évnek megfelelő időtartamon át állásban volt, másrészt ha házasságuk legalább tíz évig tartott. Az ATP-re jogosult személyt túlélő házastárs nyugdíja az ATP-nyugdíj 50%-ának felel meg; erre jön rá az ATP-rendszer keretében eltöltött munkaévek után járó nyereségrészesedés, amit az elhunyt 67 éves korában megkapott vagy megkapott volna. Ha a túlélő maga is kielégíti az ATP-nyugdíj feltételeit, akkor mindkét ATP-nyugdíj maximum összegét kapja. A házastárs újraházasodása esetén elveszti az özvegyi nyugdíját, de ha az újabb házasság felbomlik, ismét igényelheti azt.

Ha egy biztosított személy munkahelyi baleset következtében meghal, a munkahelyi biztosítási rendszer átalányösszeget fizet a felmerülő költségek fedezésére. Ezt általában a túlélő házastárs vagy élettárs kapja meg. A házastárs vagy élettárs kártérítést igényelhet a kenyérkereső halálakor; az összeg megállapításához megvizsgálják, hogy a túlélőnek – korától, egészségi állapotától, végzettségétől és foglalkozásától függően – milyen lehetőségei vannak arra, hogy eltartsa magát. A kártérítés maximum tíz évig fizethető, és évi összege az elhunyt éves keresetének 30%-a; ez a tízéves időszak kivételes esetben 67 éves korig meghosszabbítható. A járadékot egyes esetekben tőkésítik. Új házasság esetén a túlélő tovább kaphatja a járadékot 67 éves koráig. Az elhunyt 18, illetőleg – ha a gyermek még tanul – 21 évesnél fiatalabb gyermekei az évi kereset 10–10%-át kapják (az összeg felső határát megszabják). Az a gyermek, aki mindkét szülőjét elvesztette, az évi kereset 20%-át kapja. A gyermekeknek fizetett segélyek végösszege általában nem haladja meg a fent említett évi fizetés 40%-át (ha az elhunyt volt a gyermek egyedüli eltartója, a végösszeg az 50%-ot is elérheti).

Ha a házastársnak és a gyermekeknek nyújtott segély végösszege nem haladja meg az évi kereset 70%-át, az elhunyt más családtagja is igényelhet átalányösszeget illetőleg évjáradékot. A fent említett személyek akkor jogosultak a segélyekre, ha valamennyiüket az elhunyt tartotta el, illetőleg ha pénzügyi helyzetük a halál következtében megromlott.

Az egészségügyi biztosítás keretében temetési segélyt lehet igényelni. A kollektív nyugdíjrendszerek és a szakszervezetek gyakran adnak kiegészítő segélyeket a halálozáskor és a temetéskor felmerülő költségek fedezésére.

Munkaképtelenség

Az a személy, aki betegség, baleset, szülés vagy gyermek örökbefogadása miatt nem tud dolgozni, és így munkából származó jövedelmét elveszti, munkába állásáig jövedelmet szintentartó táppénzre jogosult. Ha egy személy örökre munkaképtelenné válik, erre nem jogosult többé; ez esetben megvizsgálják, hogy az illető kaphat-e népnegyedíjat.

A betegségből vagy balesetből fakadó munkaképtelenség alatt fizetett táppénz esetén két kártérítési időszakot különböztetünk meg: az elsőben

a munkáltató, a másodikban pedig a helyi önkormányzat szociális csoportja fedezi a táppénzt. Az első időszak két hétig tart; a második az átmeneti munkaképtelenség teljes időtartamát felöleli, ha ez nem hosszabb 99 hétnél.

A biztosított alkalmazott akkor kaphat munkáltatójától táppénzt, ha a munkaképtelenséget megelőző négy hétben legalább 40 órát dolgozott, és ha bérfizetés meghosszabbítására nem jogosult. A táppénz összegét a betegséget megelőző négy hét átlagkeresetének alapján állapítják meg.

Más esetekben a szociális csoport az átmeneti munkaképtelenség ötödik hete után fizet. A táppénz összegét a munkaképtelenség előtti év jövedelme alapján állapítják meg. A kordkedvezményes nyugdíj feltételeit kielégítő nyugdíjasok csak évi 13 hétig kaphatnak táppénzt.

A táppénz összege az elvesztett jövedelem 90%-a; az összeg nem haladhatja meg a törvényben rögzített felső határt. A táppénz és a betegség után fizetett egyéb kártérítések végösszege nem haladhatja meg a munkából származó rendes jövedelmet. Ha adott esetben a táppénz a megszabott maximumnak még tíz százalékát sem éri el, a szociális csoport nem utalhat ki táppénzt – kivéve azt, ami az önkéntes biztosítás keretében jár. Részleges munkaképtelenség esetén speciális szabályok alapján fizetnek.

Az önkéntes biztosítással rendelkező anyák egyhetes várakozási idő után kapnak először táppénzt; önkéntes biztosítással nem rendelkező magánvállalkozók esetén a várakozási idő 3 hét. Ha a biztosított személy olyan baleset következtében válik munkaképtelenné, amelyre kiterjed a munkahelyi kárbiztosítás, akkor már az első naptól kezdve fizetnek.

Alkalmazottak, magánvállalkozók és segítő családtagjaik terhességük utolsó négy hetére a szociális csoporttól igényelhetnek táppénzt. A gyermek megszületését (vagy örökbefogadását) követően az anya további 24 hétig, a gyermek megszületését vagy a szülészetről való hazatérését követően az apa két hétig jogosult erre. A szülő akkor jogosult a táppénzre, ha a fent említett időszakban minden szakmai tevékenységet felfüggeszt. Mindkét szülő egyszerre nem kaphat. Az önkéntes biztosítással rendelkező anyák a szülés után négy hétig jogosultak táppénzre.

Munkanélküliség

Munkanélküli segélyre minden olyan személy jogosult, aki legalább egy éve tagja valamilyen munkanélküli alapnak, és legalább 26 hetet dolgozott az utolsó három évben. A munkanélküliek két és fél évig kaphatnak segélyt. Hozzá kell azért tennünk, hogy minden ténylegesen munkát kereső munkanélkülinek, aki már csak rövid ideig igényelheti a munkanélküli segélyt vagy szakképzettségének megfelelő állást kell felajánlani, vagy biztosítani kell szakképzésben való részvételét. A magánmunkáltatók jutalékot kapnak azért, hogy minél több állást tegyenek munkanélküliek számára elérhetővé; azokat az embereket, akiknek a magánszektorban nem tudnak állást ajánlani, állami szektorban kell elhelyezni.

Csak akkor igényelhető munkanélküli segély, ha az illető önhibáján kívül vált munkanélkülivé. A munkanélkülinek rendszeresen meg kell lennie a munkaközvetítő hivatalban, és a szakképzettségének megfelelő állást el kell fogadnia.

A munkanélküli alapok – a korábbi fizetés alapján – önállóan határozzák meg a segély összegét; a segély nem haladhatja meg a korábbi (maximált) bér 90%-át. Minden olyan személy, aki úgy csatlakozhatott egy munkanélküli alaphoz, hogy előtte nem volt munkaviszonya (például a kötelező katonai szolgálatot teljesítő személyek), fix összegű heti segélyt kap. Ha egy munkanélküli nem kap több állásajánlatot, és képzési lehetőségeit is kimerítette, akkor két és fél év után a segély 70, később pedig csak 50%-át kapja.

A munkanélküli alap nem tud segélyt adni azoknak, akik sztrájk vagy fegyelmi következtében válnak munkanélkülivé.

Orvosi ellátás

Dániában minden állandó lakos biztosításköteles; a biztosított lakosság kétféle biztosítási osztály között választhat. A lakosság nagyobbik része az 1. számú biztosítási osztályt választotta, és csak 5% döntött a 2. számú biztosítási osztály mellett.

Az 1. számú biztosítási osztályba tartozó lakosok ingyenes orvosi ellátásban részesülnek, ha kezelőorvosuk ajánlására kerülnek kórházba, az ottani szakorvosi ellátás is ingyenes.

A 2. számú biztosítási osztályba tartozó személyek szabadon választhatnak kezelőorvost, de a költségeknek csak az 1. számú biztosítási osztály díjszabásának megfelelő részét kapják vissza. A díjszabást az orvos, a különböző szervezetek és az állam együttesen szabják meg.

Koppenhágában az orvosoknak az 1. számú biztosítási osztályba tartozó nyilvántartott betegek száma alapján fizetnek visszatérítést; más orvosok pénzének csak egy részét térítik vissza a nyilvántartott betegek száma alapján; a pénz fennmaradó részét az elvégzett orvosi beavatkozás után térítik vissza (minden egyes beavatkozás után visszatérítenek egy bizonyos összeget).

A fogorvosi kezelés – árjegyzék alapján előírt – költségeinek 50%-át lényegében a beteg maga állja (1. számú biztosítási osztály), a kezelési költség másik felét pedig a társadalombiztosítás fizeti; ha a 2. számú biztosítási osztályba tartozó személy ugyanilyen kezelésben részesül, a költségek akkora részét kapja vissza, amekkorát az 1. számú esetben a társadalombiztosítás fizetett ki.

A kórházi ápolás (az illető saját lakókörzetének valamelyik kórházában) és a szülészeti ellátás mindenkinek ingyenes, függetlenül attól, hogy milyen fajta biztosítást kötött (extra szolgáltatásokért, mint például az önálló szobában való elhelyezés, természetesen fizetni kell). Ha a lakóhelyi önkormányzat hozzájárul, akkor az illető kezeltetheti magát magánkórházban; a kezelés költségeit visszatérítik a betegnek.

Bizonyos körülmények között a mentőszolgálat (részben vagy teljesen) ingyenes. Orvosi javaslatra a beteg ingyenes ápolónői ellátásban részesülhet otthonában.

A biztosított személynek hozzá kell járulnia a gyógyszerköltségekhez; a hozzájárulás összege (a gyógyszer árának meghatározott százalékában) attól függhet, hogy a gyógyszer szerepel-e az úgynevezett A vagy B listán. Azoknak a gyógyszereknek az árát, amelyek egyik listán sem szerepelnek, a betegnek magának kell fizetnie; egyedi esetekben méltányosságból elengedhetik a tartozást. A hallókészülék és a szemüveg árának egy részét visszatérítik.

Egy terhes nő öt ingyenes felülvizsgálatra mehet el. Ingyenes a szülészeti ellátás, továbbá az abortusz és a sterilizálás is. Foglalkozási ártalomból eredő betegség vagy munkahelyi baleset esetén a munkahelyi biztosítási rendszer állja az orvosi és fogászati kezelést, a kórházi kezelést, az orvosi segédeszközök és a rehabilitációs szolgáltatás költségeit.

Azok, akik anyagi körülményeik folytán nem tudják kifizetni a szükséges orvosi ellátás és gyógyszerek költségeit, a társadalombiztosítási törvény alapján anyagi támogatást igényelhetnek. Arra is lehetőség van, hogy valaki költségei egy részének fedezésére magánbiztosítást kössön.

Család

1987. július 1-jén alapvetően megváltozott a családi pótlék rendszere. Az addig érvényben lévő, környezettanulmányhoz kötött általános gyermeksegély-rendszert és az ifjúsági segélyrendszert eltörölték. Most az alábbi segélyek léteznek:

– fix összegű *családi gyermeksegélyt* minden gyermek évenként kap. Ez a segély adómentes, és az adóhatóság folyósítja. A segélyt a személyi jövedelemadóra vonatkozó új törvény szabályozza; elődjével ellentétben az általános gyermeksegély-rendszer nem tartozik többé a társadalombiztosítás hatáskörébe;

– *normál illetve extra gyermekpótlékot*, amelyet korábban „emelt összegű gyermeksegélynek” hívtak, akkor fizetnek, ha valaki egyedül neveli 18 évesnél fiatalabb gyermekét, vagy ha mindkét szülő öregségi népnyugdíjat illetőleg rokkantsági nyugdíjat kap;

– *speciális gyermekpótlékot* olyan esetekben utalnak ki, amikor a gyermek mindkét szülője elhunyt; ha az egyik szülő él vagy a szülők egyike szociális nyugdíjban részesül, az első esetben kiutalt pótléknak csak 50%-át fizetik ki.

Végezetül annyit kell még megemlítenem, hogy a családi pótlékot szabályozó törvény olyan rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek a tartásdíj állami megelőlegezését biztosítják abban az esetben, ha a tartásdíj fizetésére kötelezett személy nem teljesíti időben kötelezettségét. Az előleg nem lehet magasabb a speciális gyermekpótlék összegénél.

Az alapszükségletek szintje

A szociális segélyek törvénye arra kötelezi az államot, hogy segítséget nyújtson minden olyan, Dániában tartózkodó személynek, aki személyes vagy családi körülményeit illetően tanácsra, anyagi vagy gyakorlati segítségre, keresőképességének visszanyeréséhez támogatásra, speciális kezelésre vagy képzésbeli segítségre szorul. Ez a rendelkezés jól mutatja, hogy a segélyrendszer igen széles területre terjed ki, ami a segélyek túltengését eredményezi. A szociális segélyek törvénye ezért azt az elvet követi, hogy összes kérdésével ugyanaz a hivatal (az önkormányzati hivatal) foglalkozzék. Egy másik elv értelmében minden rászorulóról gondoskodni kell, függetlenül attól, milyen okból van szüksége segítségre, és milyen foglalkozási kategóriába tartozik.

Mivel a szociális segélyrendszer igen széleskörű, itt csak a pénzbeli támogatással foglalkozunk; a testi és szellemi fogyatékosoknak nyújtott szolgáltatásokat, az otthoni ápolással és a gyermekellátással összefüggő szolgáltatásokat, valamint a fiatalok védelmét célzó intézkedéseket nem vesszük figyelembe.

Kétféle pénzbeli segélyt különböztethetünk meg: a létfenntartási segélyt és a speciális kiadások fedezésére nyújtott segélyt. Létfenntartási segélyt kapnak mindazok, akiknek életkörülményei oly mértékben rosszak, hogy nem tudják biztosítani maguk és családjuk alapvető létszükségleteit. Ez a segély három részből: alapsegélyből, lakáspótlékból és gyermekpótlékból áll. Egyedülálló személyek egy házaspár alapsegélyének csak a felét kapják meg. Kilenc hónap után az alapsegély összege csökken, hacsak a segélyben részesülő be nem bizonyítja, hogy a közeljövőben sem lesz képes magát eltartani.

23 évesnél fiatalabb egyedülálló személyek csökkentett segélyt kapnak; különbséget tesznek a szüleikkel lakó és az önálló háztartásban élő fiatalok között. A lakáspótlék azt célozza, hogy fedezze az albérlés vagy a saját lakás fenntartásának költségeit. A lakáspótlék a víz, gáz, villany és fűtés költségeit, valamint a lakással kapcsolatos egyéb költségeket is fedezi; fedez minden olyan valós költséget, amely nem tekinthető túlzottnak. A legidősebb gyermek magasabb gyermekpótléket kap, mint a fiatalabbak.

A pénzbeli támogatás esetén jövedelem- és tőkevizsgálatot végeznek. Ahhoz, hogy egy házaspár ilyen támogatást kapjon, minden munkalehetőséget ki kell meríteniük. Maximum háromhavi segély kifizetése után a szociális csoport megvizsgálja, nem lenne-e jobb átállni egy másfajta támogatásra (például költségvetési tanácsadásra). A létfenntartási segély végösszege nem haladhatja meg a munkanélküli biztosítási rendszer keretében járó napi segély adólevonás utáni legmagasabb értékét.

Különleges szabályok vonatkoznak azokra, akik kötelező (nem katonai) szolgálatukat teljesítik a polgári szektorban vagy egy fejlődő országban, illetőleg azokra, akik büntetőintézetekben tartózkodnak.

Egy személy a létfenntartási segélytől függetlenül kérhet speciális kiadások fedezésére szolgáló segélyt is; segélyt kérhet jogos egyszeri kiadá-

sok fedezésére, ha ezek kifizetése jövőbeni megélhetési lehetőségeit veszélyezteti. Segély igényelhető az orvosi ellátás, a gyógyszerek és a fogorvosi ellátás költségeinek fedezésére, amennyiben más rendszerek nem fedezik még őket. Segélyt kell adni a szülőkről való gondoskodás költségeinek fedezésére, és abban az esetben is, ha valaki jobb lakás és kereseti lehetőség reményében költözik. Egyedülálló súlyos testi és szellemi fogyatékosok, valamint azok, akik otthonukban 18 évesnél fiatalabb fogyatékosokat ápolnak, kártérítést igényelhetnek az ápolással járó plusz kiadások megtérítésére.

Fordította Andor Eszter

Köszönet...

A magyar szociálpolitikai és szociális munkás képzés sokféle segítséget kapott az elmúlt egy-két évben a nyugati demokráciáktól. Hadd nyugtázzuk itt az egyik utolsó, és nagyon sokat jelentő gesztust. Dr. J. D. Grote, a British Council igazgatója, valamint a Know How Fund részéről Howard Pearce és Charles Lonsdale urak több, mint száz új, értékes szakkönyvet adtak át az ELTE Szociálpolitika Tanszékének. Ugyanakkor számító- és másológéppel szerelték fel az egyetem gyakorlóintézeteként működő VII/2 (Esély) Családsegítő és Közösségfejlesztő Szolgálatot, és nagyértékű étkezéslet adományoztak az ugyancsak VII. kerületi, Damjanich utcai ingyenkonyhának.

A könyvek a szakmát tanulók számára hozzáférhetőek az ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézetének Könyvtárában (Pollack Mihály tér 10.). Ugyanitt helyeztük el azokat a könyveket, amelyeket a Cleveland-i Case Western Egyetem szociálpolitikai és szociális munkás képző iskolája, a Mandel School of Applied Social Sciences adott a Szociálpolitikai Tanszéknek.